

OSOBA ROZHODCU VO SVETLE PRIPRAVOVANÝCH LEGISLATÍVNYCH ZMIEN¹

THE ARBITRATOR IN THE LIGHT OF UPCOMING LEGISLATIVE CHANGES

Regina Hučková, Diana Treščáková

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

ABSTRAKT

Článok pojednáva o postavení rozhodcu de lege lata a de lege ferenda, pričom vychádza aj z novely zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ktorá bola nedávno prijatá v Českej republike. Autorky kriticky analyzujú aktuálne nastavenie parametrov výkonu funkcie rozhodcu. V komparácii s aktuálnou českou právnou úpravou, navrhujú možné alternatívy optimalizácie tohto stavu za účelom prehĺbenia právnej istoty v rámci rozhodcovského konania.

ABSTRACT

The article deals with the arbitrator's status de lege lata and de lege ferenda while it also follows the amendment of the Czech Arbitration Act (Act on Arbitration Proceeding and the Enforcement of Arbitration Awards), which was recently adopted. The authors analyse the current parameter settings for the function of arbiter. Authors propose possible alternatives for the optimization of this situation in order to deepen legal certainty in the arbitration.

I. ÚVOD

Rozhodcovské konanie je v súčasnosti upravené v zákone č. 244/2002 Z.z. o rozhodcovskom konaní v platnom znení, pričom sa jedná o úpravu, ktorá je inšpirovaná medzinárodným štandardom v oblasti rozhodcovského konania – Modelovým zákonom UNCITRAL o medzinárodnej obchodnej arbitráži². Bol prijatý v roku 1985 na pôde Organizácie spojených národov, má nezáväzný charakter, avšak je treba zdôrazniť, že aj napriek nezáväznej povahe jednotlivé národné právne úpravy ho postupne preberajú do svojho obsahu. Tak tomu je aj v prípade našej právnej úpravy, aktuálnej a rovnako i tej predchádzajúcej, zákona č. 218/1996 Z.z. o rozhodcovskom konaní, ktorý bol zrušený zákonom č. 244/2002 Z.z.. Podrobnejšiu reguláciu problematiky, na ktorú sa zameriavame v tomto článku - osoby rozhodcu - by sme v Modelovom zákone hľadali márne. V III. časti „Zloženie rozhodcovského senátu“ sú upravené niektoré parciálne aspekty súvisiace s kreovaním rozhodcovského senátu, avšak komplexne Modelový zákon požiadavky kladené na osobu rozhodcu neupravuje.³ Na jednej strane to možno hodnotiť pozitívne, keďže táto otázka ostáva otvorená pre národnú reguláciu a tým dáva priestor prispôsobiť túto otázku určitým špecifikám tej-ktorej právnej úpravy.

¹ Tento článok vznikol v rámci riešenia projektu APVV č. LPP-0076-09 „Mimosúdne (alternatívne) riešenie sporov v Slovenskej republike“ a projektu APVV-0263-10 „Efektívnosť právnych inštitútov a ekonomicko-finančných nástrojov v období krízových javov a situácií v podnikaní.“

² UN Model Law on International Commercial Arbitration.

³ Článok 10 – Počet rozhodcov, článok 11 – ustanovenie rozhodcov, článok 12, článok 13 – námietka proti rozhodcovi, článok 14 – zlyhanie alebo nemožnosť konať, článok 15 – ustanovenie náhradného rozhodcu.

Na druhej strane však chýba všeobecný štandard výkonu rozhodcovskej činnosti, a to spôsobuje, že v jednotlivých právnych úpravách možno identifikovať rôznorodý prístup k otázke regulácie podmienok pre výkon tejto činnosti. Otázkou však je, či je potrebné stanoviť určité základné východiská určenia parametrov pre výkon funkcie rozhodcov alebo je skôr vhodnejšie ponechať to na vôli strán.

Aj tieto nejasnosti sa pokúsime zodpovedať v tomto článku. V tomto článku budeme vychádzať z platnej právnej úpravy, pričom poukážeme na pripravované zásadné zmeny v komparácii s nedávno realizovanými legislatívnymi zmenami v Českej republike. Poukážeme aj na niektoré zaujímavé riešenia zo zahraničia.

II. POSTAVENIE ROZHODCU PODĽA PLATNEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY

Rozhodca má špecifické postavenie, keďže jeho status je so zreteľom na charakter jeho činnosti podobný postaveniu sudcu, ktorý v zmysle článku 142 Ústavy Slovenskej republiky rozhoduje v občianskoprávných a trestnoprávných veciach, preskúmava zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy a zákonnosť rozhodnutí, opatrení alebo iných zásahov orgánov verejnej správy moci, ak tak ustanoví zákon. Rozhodca môže rozhodovať zákonom vymedzené a dohodou zmluvných strán konkretizované spory. Spektrum sporov, ktoré môže rozhodovať rozhodca v rozhodcovskom konaní, nie je tak rozsiahle ako okruh sporov, ktoré môže rozhodovať sudca všeobecného súdu.

De lege lata platí, že rozhodca môže rozhodovať majetkové spory vzniknuté z tuzemských alebo z medzinárodných obchodnoprávných a občianskoprávných sporov, pričom kumulatívne musí byť naplnená podmienka, že strany môžu takýto spor skončiť súdnym zmierom. Rozhodca ex lege nemôže rozhodovať spory o vzniku, zmene alebo o zániku vlastníckeho práva a iných vecných práv k nehnuteľnostiam, spory súvisiace s núteným výkonom rozhodnutí a spory, ktoré vzniknú v priebehu konkurzného a vyrovnacieho⁴ konania.⁵ Rozhodca nemôže rozhodovať ani tzv. statusové spory.

Podobnosť so statusom rozhodcu je nepochybne v určitom smere daná, no zároveň je postavenie rozhodcu diametrálne odlišné v tom smere, že podľa prevažujúcej doktríny je rozhodca na rozdiel od sudcu súkromnou osobou.⁶ Výrazná odlišnosť medzi postavením rozhodcu a sudcu všeobecného súdu je daná najmä titulom výkonu ich funkcie. Kým v prípade sudcu je predpokladom výkonu funkcie jeho vymenovanie za sudcu podľa zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a príseďiacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení, v prípade rozhodcu je to ustanovenie podľa § 8 zákona o rozhodcovskom konaní. Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že oba spôsoby majú spoločné črty, avšak ide o diametrálne odlišné procesy určenia rozhodujúcej osoby. V prípade sudcu sa kumulujú prísne zákonné personálne kritéria so zákonnými mantinelmi určenia konkrétneho príslušného sudcu. Kritéria kladené na sudcov sú relatívne prísne.⁷ K nim sa pripájajú zákonné parametre určenia príslušnosti konkrétneho súdu⁸ a následne zákonné stanovenie konkrétneho sudcu⁹. Otázka stanovenia rozhodcu pre konkrétny spor nepodlieha takejto podrobnej zákonnej pozornosti.

⁴ Zákonodarca doposiaľ nezohľadnil novú terminológiu zakotvenú novým zákonom o konkurze a reštrukturalizácii, ktorý nahradil zákon č. 328/1991 Zb. o konkurze a vyrovaní, i keď tento právny predpis bol zrušený s účinnosťou od 1. júla 2005 a od tejto doby boli realizované obe novelizácie zákona o rozhodcovskom konaní (zákon č. 521/2005 Z.z., zákon č. 71/2009 Z.z.).

⁵ § 1 ods. 3 zákona o rozhodcovskom konaní.

⁶ Status osoby rozhodcu je kontroverznou témou, pričom s otázkou posudzovania statusu rozhodcu súvisia aj ďalšie významné otázky, a to napr. otázka zodpovednosti rozhodcu. Bližšie k problematike pozri: *Zodpovednosť rozhodcu in Kolektív autorov: Vybrané otázky zodpovednosti za škodu spôsobenú nesprávnym profesijným postupom*. Košice, Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, 2010, s. 141 a nasl.

⁷ § 5 zákona o sudcoch a príseďiacich.

⁸ § 9 a nasl., § 84 a nasl. OSP.

⁹ § 51 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Jedinými zákonnými mantinelmi sú stručné požiadavky kladené na rozhodcu a konsenzus strán.

Predpoklady pre výkon funkcie rozhodcu sú stanovené zákonom o rozhodcovskom konaní, pričom pri ich komplexnom zhodnotení sa môže na prvý pohľad zdať, že zákonné parametre pre výkon funkcie rozhodcu sú stanovené benevolentne. Predovšetkým so zreteľom na tú skutočnosť, že rozhodca rovnako ako všeobecný sudca vydáva rozhodnutie, ktoré je plnohodnotným exekučným titulom.

V prípade rozhodcu a jeho rozhodovacej činnosti vystupuje výrazne do popredia tá skutočnosť, že v rozhodcovskom konaní neexistujú tradičné prostriedky domáhania sa nápravy vydaného rozhodnutia (najmä riadny opravný prostriedok odvolanie). Rozhodcovské konanie je procesne vystavané jednoinštančne. Z toho vyplýva, že v prípade, ak sa zmluvné strany v rozhodcovskej zmluve nedohodnú na možnosti preskúmania¹⁰ rozhodcovského rozsudku iným rozhodcom (príp. rozhodcovským senátom), tak v rámci rozhodcovského konania neexistuje možnosť odvrátenia výsledku konania pred rozhodcom.¹¹

Rozhodcom sa podľa súčasnej právnej úpravy môže stať:

- fyzická osoba, na ktorej sa zmluvné strany dohodnú,
- plnoletá,
- spôsobilá na právnej úkony v plnom rozsahu,
- má skúsenosti na výkon funkcie rozhodcu,
- je bezúhonná¹²,
- osobitný predpis alebo zákon o rozhodcovskom konaní neustanovuje inak.

Z uvedeného výpočtu základných predpokladov, ktoré de lege lata zákonodarca požaduje pre výkon funkcie rozhodcu, „vyčnieva“ požiadavka skúsenosti na výkon funkcie. Tento predpoklad je formulovaný z nášho pohľadu vágne, keďže zákon sa obmedzuje len na zakotvenie tejto požiadavky bez ďalšej konkretizácie. Zákonodarca by mal de lege ferenda exemplifikatívnym spôsobom uviesť, čo sa považuje za relevantnú skúsenosť, keďže takéto neurčité vymedzenie je všeobecné a možno pod neho subsumovať niekoľko pár ročných prax advokáta, a rovnako tak aj niekoľkoročnú prax v oblasti rozhodcovského konania, či už ako vysokoškolský pedagóg, rovnako tak aj priamo v oblasti rozhodovania sporov. Z nášho pohľadu by bolo možné so zreteľom na prebiehajúce diskusie o budúcej podobe ZRK postupovať dvomi rôznymi cestami. Prvou možnosťou je špecifikovať túto de lege lata platnú požiadavku. Druhou, z nášho pohľadu schodnejšou cestou je upustiť od tejto požiadavky, keďže je treba poukázať na to, že Modelový zákon s takýmto predpokladom vôbec neráta. Tento medzinárodným vzor je vystavaný na širokej možnosti ovplyvnenia aj tohto aspektu rozhodcovského konania. Z tohto hľadiska by sa aj národné úpravy mali uberať smerom k čo najmenšiemu zasahovaniu do autonómie zmluvných strán pri voľbe osoby, ktorá namiesto sudcu ich spor rozhodne.¹³ Riadiac sa touto požiadavkou, obdobnú požiadavku nenachádzame

¹⁰ Pozri § 37 ZRK.

¹¹ § 40 a nasl. ZRK upravujú ďalšiu možnosť odvrátenia dôsledkov rozhodcovského rozhodnutia.

¹² § 6 ods. 2 ZRK: „Za bezúhonného sa na účely tohto zákona nepovažuje ten, kto bol právoplatne odsúdený za úmyselný trestný čin. Bezúhonnosť sa preukazuje výpisom z registra trestov, ktorý nesmie byť starší ako tri mesiace.“

¹³ Pozri aj: HUSÁR, J., Rozhodca v rozhodcovskom konaní. In: Ius et administratio. Arbitraž i mediácia jako instrumenty wspierania przedsiębiorczości. *Facultas Iuridica Universitatis Ressoviensis, Rzeszów 2006, str. 65 a nasl.*; FOUCHARD, P., GAILLARD, E., GOLDMAN, B., *On International Commercial Arbitration*, London, Kluwer Law International, 1999; BORN, G.B., *International Commercial Arbitration. Vol.1 Netherlands*, Wolters Kluwer, 2009; HOLTZMANN, H.M., NEUHAUS, J.E., *A Guide to the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration, legislative History and Commentary*. Wolters Kluwer, 1995.

ani v okolitých zahraničných úpravách.¹⁴ Zákonne určené štandardy pre osobu rozhodcu však pôsobia v porovnaní s ďalšou osobou supľujúcou osobu sudcu v procese urovnávania sporu, s osobou mediátora, otázne. Mediácia patrí spoločne s rozhodcovským konaním medzi formy alternatívneho mimosúdneho riešenia sporov.¹⁵ Mediátorom sa podľa zákona o mediácii môže stať osoba, ktorú zapíše do registra mediátorov Ministerstvo spravodlivosti SR, pričom rozhodujúcimi kritériami sú:

- spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu,
- získanie vysokoškolského vzdelania druhého stupňa na vysokej škole v Slovenskej republike alebo uznaný doklad o vysokoškolskom vzdelaní druhého stupňa vydaný zahraničnou vysokou školou,
- bezúhonnosť,
- osvedčenie o úspešnom absolvovaní odbornej prípravy mediátora.

Požiadavka vysokoškolského vzdelania druhého stupňa v prípade mediátora pôsobí v porovnaní s nulovou požiadavkou na vzdelanie rozhodcu rozporuplne. Na vzdelanostnú požiadavku nadväzujú aj ďalšie. V prípade, ak chce ako mediátor pôsobiť právnik, musí absolvovať odbornú prípravu, ktorej cieľom je získanie osobitných kvalifikačných predpokladov potrebných na výkon tejto funkcie. Táto odborná príprava trvá sto hodín, pričom je zameraná na výučbu základov právneho poriadku. Odborná príprava je rovnako zameraná aj na oblasť interpersonálnej komunikácie, teórie konfliktov a psychologické aspekty riešenia konfliktov, ako aj na oblasť pravidiel správania mediátora.¹⁶ Odborná príprava končí skúškou, ktorou sa posudzujú odborné vedomosti a zručnosti mediátora. Jej úspešné absolvovanie je neodpušiteľnou podmienkou výkonu tejto funkcie. Zákon upúšťa od povinnosti realizovať odbornú prípravu a vykonať odbornú skúšku v časti o základoch právneho poriadku v prípade uchádzača o zápis do registra mediátorov, ktorý má právnické vzdelanie.

Dôvodom, prečo do článku o rozhodcovi začleňujeme aj komparáciu s postavením mediátora, je skutočnosť, že výsledkom mediačného procesu je dohoda o mediácii, ktorá sama o sebe¹⁷ nie je exekučným titulom. Na druhej strane stojí rozhodcovské konanie a jeho výsledok - rozhodcovský rozsudok, ktorý je ex lege exekučným titulom, pričom ho môže vydať napríklad aj rozhodca, ktorý nemá žiadne vedomosti o základoch právneho poriadku.

Nemali by byť teda kritéria pre rozhodcov stanovené prísnejšie?

Na základe komparácie s kritériami pre mediátorov by bolo možné uvažovať o vzdelanostnej požiadavke.¹⁸ Treba uvážiť značnú nevyváženosť zákonných podmienok výkonu týchto dvoch funkcií, ktoré nahrádzujú v procese riešenia sporu zákonného sudcu. Rozhodcovské konanie „stojí“ niekde medzi konaním pred všeobecným súdom a mediáciou. Mediácia reprezentuje koncept priateľského riešenia sporov.¹⁹ Na druhej strane stojí

¹⁴ Pozri Rakúsko - § 586 a nasl. Zivilprozessordnung, Maďarsko - § 12 zákona LXXI z roku 1994 o rozhodcovskom konaní, Poľsko - článok 1170 Kodeks postępowania cywilnego, Ukrajina - článok 11 zákona o rozhodcovskom konaní v medzinárodných obchodných veciach z 15. mája 2003.

¹⁵ Mediácia je upravená v zákone č. 420/2004 Z.z. o mediácii v znení neskorších zmien ako mimosúdna činnosť, pri ktorej osoby zúčastnené na nej pomocou mediátora riešia svoj spor, ktorý vznikol z ich zmluvného alebo iného právneho vzťahu.

¹⁶ § 9 ods. 3 zákona o mediácii.

¹⁷ § 15 ods. 2 zákona o mediácii: „Na základe dohody, ktorá vznikla ako výsledok mediácie, môže oprávnený podať návrh na súdny výkon rozhodnutia alebo návrh na vykonanie exekúcie, ak je táto dohoda podľa podmienok stanovených v osobitných predpisoch spísaná vo forme notárskej zápisnice alebo schválená ako zmier pred súdom, rozhodcovským orgánom.“

¹⁸ Maďarská úprava zakotvuje pre výkon funkcie rozhodcu vekovú hranicu 24 rokov – pozri § 12 zákona LXXI z roku 1994 o rozhodcovskom konaní.

¹⁹ Pozri bližšie: FILLER, E., Commercial Mediation in Europe. An empirical Study of the User Experience. Wolters Kluwer, 2012; GOLDBERG, S. B., SANDER, F.E.A., ROGERS, N.H., COLE, S.R., Dispute Resolution – Negotiation, Mediation and Other Processes. Wolters Kluwer, 2007.

autoritatívne rozhodovanie sporov v podobe všeobecného súdnictva. Niekde uprostred medzi mediáciou a konaním pred súdom nachádzame rozhodcovské konanie spájajúce prvky „amicable dispute resolution“ a výhodu priamej vykonateľnosti rozhodnutia rozhodcu.

V tejto súvislosti, je určitým spôsobom paradoxné, že mediátor musí mať minimálne vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa, musí absolvovať aj ďalšiu odbornú prípravu a napriek tomu nemôže uzavrieť mediačné konanie vykonateľným rozhodnutím. Na druhej strane rozhodca nemusí mať vzdelanie takéhoto stupňa, ani nemusí absolvovať žiadny špeciálny „výcvik“ v oblasti právneho poriadku a pritom môže rozhodovať a vydávať zásadné rozhodnutia, ktoré sú častokrát nezvratné.

Jednotlivé stále rozhodcovské sudy vo svojich vnútorných dokumentoch²⁰ majú možnosť upraviť určitú nadstavbu nad základné zákonné požiadavky a tým spôsobom ovplyvniť zoznam rozhodcov, ktorí budú túto inštitúciu reprezentovať. Jednotlivé stále rozhodcovské sudy častokrát začleňujú do svojich štatútov požiadavku na vyššiu kvalifikáciu, predovšetkým vo forme vysokoškolského vzdelania, i keď zase je výnimkou trvanie na právnickom vysokoškolskom vzdelaní. Ako príklad možno uviesť Štatút²¹ Rozhodcovského súdu zriadeného pri Slovenskej obchodnej a priemyselnej komore, ktorý v ustanovení § 5 okrem všeobecných požiadaviek upravuje aj osobitné, a to vysokoškolské vzdelanie a minimálne 10 ročnú prax vo svojom odbore. Právnické vzdelanie nie je teda pravidelnou požiadavkou stálych rozhodcovských súdov, keďže výhodou rozhodcu - neprávnika môže byť práve jeho profesionálna špecializácia.

Výhodnosť špecializácie rozhodcov vystupuje do popredia najmä v prípade viacčlenného rozhodcovského senátu. Skutočnosť, že nie všetci členovia rozhodcovského senátu sú jednostranne profesijne zameraní možno oceniť, a to najmä so zreteľom na úsporu finančných nákladov v prípade nevyhnutnosti odborného posúdenia z oblasti riešenia sporu. Avšak v prípade rozhodcovského konania, ktoré zastrešuje jediný rozhodca, je diskutabilné, či by sa nemalo trvať na tom, aby bol týmto rozhodcom právnik.

III. ROZHODCA A JEHO POSTAVENIE DE LEGE FERENDA

V nedávnej dobe boli zverejnené čiastkové návrhy modifikujúce oblasť rozhodcovského súdnictva. Pri komplexnom zhodnotení navrhovaných zmien je zrejмый ich jednotiaci zámer, ktorým je vo vzťahu k rozhodcovi sprísnenie podmienok pre výkon tejto činnosti, najmä so zreteľom na ochranu spotrebiteľov. Odhliadnuc od toho, či sa v konečnom dôsledku tieto navrhované zmeny aj premietnu do právnej úpravy, je z nášho pohľadu potrebné vo vzťahu k postaveniu rozhodcu zadefinovať určité kritéria, resp. poukázať na špecifické postavenie rozhodcu. Nie je z nášho pohľadu potrebné striktné definovať a vymedziť rozhodcu skrz určité predpoklady. Rozhodcovské konanie je výrazne determinované jeho základným kameňom, ktorým je rozhodcovská zmluva ako fundamentálny predpoklad toho, aby sme vôbec mohli uvažovať o opustení tradičnej metódy riešenia sporov a „prehodení výhybky“ smerom k alternatívnosti. Alternatívnosť vo sfére riešenia sporov je v našich podmienkach reprezentovaná predovšetkým rozhodcovským konaním a čiastočne aj mediáciou, i keď je potrebné povedať, že potenciál týchto mimosúdnych foriem riešenia sporov nie je z nášho pohľadu využitý, resp. prv než mohol byť využitý bol poškrvnený viacerými negatívnymi skúsenosťami a v súčasnosti tieto metódy nepožívajú dôveru.²²

²⁰ Podľa 13 a 14 zákona o rozhodcovskom konaní každý stály rozhodcovský súd je povinný mať svoj štatút a rokovací poriadok.

²¹ Dostupné: <http://web.sopk.sk/view.php?cislociklanku=2002100102>

²² K možnosti využitia rozhodcovského konania napr. v oblasti športu pozri: ČORBA, J., Obchodnoprávne a súťažnoprávne aspekty športu. Košice, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2012, str. 179 a nasl.; ČORBA, J., O prípustnosti

Rozhodcovské konanie je najmä o dohode strán, čo nepochybne ovplyvňuje aj jeho celkový charakter. Ak sa teda zmluvné strany dohodnú, že sa chcú vyhnúť riešeniu svojich sporov prostredníctvom štátneho súdництва a uprednostnia „súkromnú justíciu“²³, tak je to ich slobodná vôľa, ktorá je právnym poriadkom akceptovaná. Zákon o rozhodcovskom konaní explicitne upravuje, že zmluvné strany sa môžu dohodnúť, že všetky spory, ktoré medzi nimi vznikli alebo vzniknú, budú riešiť v rozhodcovskom konaní. Táto definícia kopíruje medzinárodne akceptovanú definíciu tohto zmluvného aktu v Modelovom zákone UNCITRAL.²⁴ Rozhodcovská zmluva má pritom ďalekosiahle účinky a svojou právnou povahou sa odlišuje od klasických zmlúv, keďže jej dôsledkom je delegovanie právomoci rozhodovať vymedzené spory pred rozhodcom.²⁵ Dôvod prečo Modelový zákon nereguluje podrobne požiadavky na rozhodcu je z nášho pohľadu jednoduchý. Modelový zákon akceptuje možnosť strán dohodnúť sa. A dohodnúť sa môžu aj na osobe rozhodcu, teda môžu si zvoliť „svojho rozhodcu“, v ktorého vkladajú dôveru, že ich spor rozhodne spravodlivo.

Ako sme vyššie uviedli, priestor pre modifikáciu právnej úpravy smerom k prehĺbeniu právnej istoty pri výkone rozhodcovskej činnosti možno vidieť v zakotvení požiadavky vysokoškolského vzdelania. Aktuálne platný zákon o rozhodcovskom konaní neupravuje žiadnu vzdelanostnú bariéru. Na často pertraktovanú požiadavku vysokoškolského vzdelania rozhodcov nedávno zareagoval aj český zákonodarca novelou zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů.²⁶ Novela reagovala na to, že v aplikačnej praxi rozhodcovského konania sa vyskytovali tendencie, keď spory rozhodované rozhodcami bez vysokoškolského vzdelania (a to nielen v odbore právo, ale celkovo) vykazovali v porovnaní so spormi rozhodovanými rozhodcami s vysokoškolským vzdelaním, nízku úroveň obsahovej kvality.²⁷ Domnievame sa, že toto nie je črta špecifická len pre rozhodovanie sporov v českých podmienkach, ale obdobne to môže platiť aj v našich podmienkach rozhodovania sporov nekvalifikovanými (či nedostatočne kvalifikovanými) rozhodcami. Otázkou však ostáva, či tento aspekt má zákonodarca regulovať, a či to nie je riziko strán, ktoré spolu s výhodami berú na seba aj určitú mieru „neistoty“ prinášajú touto formou riešenia sporu.

Právna úprava v Českej republike de lege lata zachováva voľnosť strán pri výbere rozhodcu, pričom strany sa môžu buď priamo v rozhodcovskej zmluve dohodnúť na konkrétnom rozhodcovi alebo sa dohodnú na dodatočnom mechanizme jeho voľby. S jednou zásadnou zmenou a výnimkou zo slobody voľby rozhodcu. Český zákonodarca zasiahol do možnosti voľby rozhodcu v tzv. spotrebiteľských sporoch, pričom ju výrazne oklieštil. Zvyšujúce sa nároky na kvalitu rozhodovacej činnosti rozhodcov, ktorá nepochybne súvisí aj s ich vzdelaním, prezentuje aj posledná judikatúra²⁸ Ústavného súdu ČR, pričom kladie na rozhodcov a kvalitu vedenia rozhodcovského konania v zásade rovnaké požiadavky ako na kvalitu konania pred súdom.²⁹ Takýto postoj odôvodňuje dôvodová správa k poslednej novele zákona o rozhodčím řízení: „Další nedůvěryhodnost může být spatřována ve způsobu ustanovení rozhodce. V praxi se často vyskytují rozhodčí doložky, které umožňují, aby pouze

rozhodcovského konania v športových sporoch v Slovenskej republike. In: Právnik, teoretický časopis pro otázky státu a práva, roč. 151, č. 11, 2012, str. 1223 a nasl.

²³ Pozri aj: SMEUREANU, I.M., Confidentiality in International Commercial Arbitration. Wolters Kluwer, 2011, str. 4

²⁴ Modelový zákon UNCITRAL v článku 7 upravuje definíciu rozhodcovskej zmluvy.

²⁵ Pozri bližšie: STEINER, V., K teoretické koncepci rozhodčí smlouvy v mezinárodní arbitráži. In: Právnik, číslo 11, 1971; PALKOVÁ, R., Vybrané problémy rozhodcovskej zmluvy (so zvláštnym zreteľom na oblasť sporov zo spotrebiteľských zmlúv). In: Justičná revue: časopis pre právnú prax, č. 2, 2009, str. 225-235; PALKOVÁ, R., Rozhodcovská zmluva. In: Justičná revue: časopis pre právnú prax, č. 1, 2009, str. 67-74.

²⁶ Zákon č. 19/2012 Sb.

²⁷ LISSE, L., Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012. Dostupné: <http://www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-2012-82291.html>, citované 22.1.2013.

²⁸ Nález Ústavného súdu ČR zo dňa 8. marca 2011, sp. zn.: I. ÚS 3227/07.

²⁹ LISSE, L., Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012. Dostupné: <http://www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-2012-82291.html>, citované 22.1.2013.

jedna ze stran ustanovila rozhodce nebo je rozhodcem určena osoba, která je nějakým způsobem spjata s jednou ze stran nebo je s jednou ze stran předem domluvena na výsledku rozhodčího řízení.“ Všetky tieto požiadavky sa zhmotnili v novej úprave, pričom už v § 4 ods. 4 zákona o rozhodčím řízení český zákonodarca zakotvuje, že *rozhodcem určeným rozhodčí doložkou pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv může být jen osoba, která je zapsaná v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem spravedlnosti*. V nadväznosti na novozavedenú V.časť zákona, ktorá reguluje otázky zoznamu rozhodcov vedeného ministerstvom, musí rozhodca rozhodujúci spory zo spotrebiteľských zmlúv okrem všeobecných podmienok³⁰ spĺňať aj osobitné sprísnené podmienky. Predpokladom zápisu do zoznamu rozhodcov rozhodujúcich spotrebiteľské spory je *vysokoškolské vzdelanie* v odbore právo v magisterskom študijnom programe na vysokej škole v Českej republike, príp. štúdium na vysokej škole v zahraničí, ak je takéto vzdelanie na základe medzinárodnej zmluvy, ktorou je ČR viazaná, uznané za rovnocenné a súčasne takéto vzdelanie zodpovedá obsahom a rozsahom všeobecnému vzdelaniu, ktoré je možné získať v magisterskom študijnom programe v odbore právo na vysokej škole v Českej republike. Kumulatívne sa k týmto podmienkam pripája aj negatívna podmienka, že rozhodca aspirujúci na zápis do zoznamu nebol v posledných 5 rokoch vyškrtnutý na základe rozhodnutia ministerstva zo zoznamu rozhodcov.

V porovnaní s tuzemskou právnou úpravou, v českej absentuje všeobecná požiadavka týkajúca sa praxe rozhodcu, či určitej skúsenosti na výkon tejto funkcie. De lege lata však ani v našich podmienkach nie je problém s naplnením tejto požiadavky, keďže pojem „*skúsenosť na výkon funkcie rozhodcu*“ možno vykladať relatívne extenzívne. Nejednoznačnosť obsahovej stránky tohto pojmu a potenciálne riziko rôzneho výkladu si všimli aj autori návrhu novely zákona o rozhodcovskom konaní, keďže podľa predstavenej modifikácie zákona by mal zo spektra požiadaviek vypadnúť. Z nášho pohľadu nie je racionálny dôvod jeho ďalšej prítomnosti v liste predpokladov, keďže samotné stále rozhodcovské súdy si môžu vo svojich štatútoch ďalej konkretizovať vyžadované podmienky³¹.

Zákon o rozhodcovskom konaní de lege lata reguluje požiadavky na osobu rozhodcu vo všeobecnosti a neobsahuje špeciálne požiadavky na rozhodcov vo vzťahu k rozhodovaniu osobitných kategórií sporov (napr. spotrebiteľských sporov). V tomto kontexte považujeme za vhodné uviesť niekoľko východiskových úvah pre formulovanie návrhov de lege ferenda.

V prvom rade, je to skutočnosť charakteru rozhodcovského konania a jeho narušania zo strany zákonodarcu. Ako sme v úvode uviedli, zákon o rozhodcovskom konaní vychádza (aspoň tak je to proklamované v dôvodovej správe k zákonu³²) z Modelového zákona, a ten sa vzťahuje na medzinárodnú obchodnú arbitráž, pričom ako však vyplýva z oficiálneho dokumentu³³ Sekretariátu UNCITRAL, tak pojem „*obchodný*“ treba vykladať v čo možno najširšom význame. Výpočet obsiahnutý v poznámke je len exemplifikatívny a jeho účelom je

³⁰ § 4 ZRŘ:

(1) *Rozhodcem může být občan České republiky, který je zletilý, bezúhonný a způsobilý k právním úkonům, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak.*

(2) *Cizinec může vykonávat funkci rozhodce, jestliže splňuje podmínku zletilosti, bezúhonnosti a způsobilosti k právním úkonům, přičemž podmínka způsobilosti k právním úkonům se řídí právním řádem státu, jehož je příslušníkem. Stačí však, má-li takováto osoba způsobilost k právním úkonům podle práva České republiky.*

(3) *Podmínku bezúhonnosti podle odstavců 1 a 2 nesplňuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen za trestný čin, jestliže se na něj nehledí, jako by nebyl odsouzen.*

³¹ Porovnaj § 13 zákona o rozhodcovskom konaní.

³² Skutočný súlad tuzemskej úpravy s Modelovým zákonom hodnotí Magál in: MAGÁL, M., Vzorový zákon UNCITRAL a pripravovaná novelizácia Zákona o rozhodcovskom konaní. In: 19. Slovenské dni práva. Bratislava, Slovenská advokátska komora, 2013, str. 60 a nasl.

³³ Explanatory Note by the UNCITRAL Secretariat on the 1985 Model Law on International Commercial Arbitration as amended in 2006. Dostupné: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf, citované: 31.12.2013.

snaha zabrániť komplikáciám pri výklade tohto ustanovenia.³⁴ Modelový zákon neobsahuje vo svojich ustanoveniach žiadnu zmienku o spotrebiteľoch ako špecifickej skupine potenciálnych účastníkov tohto konania. Nepochybne, je možné sa odvolávať na obdobie prijatia tohto medzinárodného dokumentu – rok 1985 – a následne aj argumentovať neaktuálnosťou tohto problému. V roku 2006 bol však Modelový zákon revidovaný a predchádzajúca argumentácia by už neobstála. Ani pri tejto modifikácii nebol Modelový zákon doplnený o špecifické ustanovenia vo vzťahu k tejto skupine sporov. V tomto období bol už problém so spotrebiteľskými spormi a ich riešením v rozhodcovskom konaní vysoko aktuálny. A to nielen v tuzemských podmienkach.³⁵ Tuzemská právna úprava *de lege lata* nevyklučuje riešenie spotrebiteľských sporov v rozhodcovskom konaní. Úvahy by mohli smerovať aj k vylúčeniu spotrebiteľov z rozhodcovského konania. Takýto prístup by však nekorešpondoval s celoeurópskym trendom mimosúdneho riešenia spotrebiteľských sporov. A tak aj pre tuzemského zákonodarcu ostáva dilema ako vyriešiť postavenie a najmä ochranu spotrebiteľov v rámci rozhodcovského konania.³⁶ I keď otázkou je, aký je dôvod ich osobitnej ochrany.³⁷

Právna úprava *de lege ferenda* povedie zrejme aj so zreteľom na zahraničné vzory³⁸ k samostatnej úprave podmienok pre rozhodcov spotrebiteľských sporov. Je však celkom jednoznačné, že v našich podmienkach sa zákonodarca neobmedzí len na sprísnenie podmienok vo vzťahu k osobe rozhodcu, ale obdobne ako v prípade predchádzajúceho návrhu novely zákona o rozhodcovskom konaní bude usilovať o oklieštenie výkonu inštitucionálneho rozhodcovského konania pre oblasť spotrebiteľských sporov tak, aby spotrebiteľské spory rozhodovali len niektoré stále rozhodcovské súdy. Ostáva otáznou, akým spôsobom pristúpi zákonodarca k vymedzeniu podmienok, ktoré musia „vyvolené“ stále rozhodcovské súdy spĺňať.

Svojho času, pri príprave novely³⁹ zákona o rozhodcovskom konaní, ktorej realizovanie v konečnom dôsledku nebolo úspešné, zákonodarca prezentoval zámer tzv. licencovania rozhodovania sporov v oblasti spotrebiteľských zmlúv⁴⁰. Je nepochybné, že súčasný stav explózie množstva stálych rozhodcovských súdov je potrebné určitým spôsobom riešiť. Problémový však ostáva „*ten určitý spôsob*“. Keďže nemožno spätne zákonom obmedzovať existenciu týchto inštitúcií, musí sa zákonodarca zaoberať otázkou zákonnej selekcie a filtrácie stálych rozhodcovských súdov, ktoré budú môcť realizovať rozhodovanie v oblasti spotrebiteľských sporov.

V súčasnosti je v zozname stálych rozhodcovských súdov vedenom Ministerstvom spravodlivosti SR zapísaných 130 inštitúcií⁴¹, ktoré realizujú inštitucionálne rozhodcovské

³⁴ „The term “commercial” should be given a wide interpretation so as to cover matters arising from all relationships of a commercial nature, whether contractual or not. Relationships of a commercial nature include, but are not limited to, the following transactions: any trade transaction for the supply or exchange of goods or services; distribution agreement; commercial representation or agency; factoring; leasing; construction of works; consulting; engineering; licensing; investment; financing; banking; insurance; exploitation agreement or concession; joint venture and other forms of industrial or business cooperation; carriage of goods or passengers by air, sea, rail or road.“

³⁵ Viď napr. rozhodnutie ESD vo veci C-168/05 Elisa María Mostaza Claro proti Centro Móvil Milenium SL.

³⁶ Predchádzajúcimi novelami boli do zákona o rozhodcovskom konaní implementované viaceré ustanovenia sledujúce ochranu spotrebiteľov.

³⁷ K tomu osobitne pozri: SELUCKÁ, M., Ochrana spotrebiteľa v súkromnom práve. Praha, C.H.Beck, 2008; RABAN, P., Postavení rozhodce v české navrhované úpravě, zejména v souvislosti s řešením spotřebitelských sporů. In: Právo-obchod-ekonomika. Zborník vedeckých práv. Košice, UPJŠ, 2011, str. 371 a nasl.; RABAN, P., Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích. In: Právní rádce, 2010, 2, str. 46 a nasl.

³⁸ Pozri napr. český zákon o rozhodčím řízení.

³⁹ Zákon z 9.3.2010, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č.244/2002 Z.z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov.

⁴⁰ Bližšie k tejto novele pozri aj: SUCHOŽA, J., PALKOVÁ, R., Právna úprava rozhodcovského konania v Slovenskej republike (niektoré úvahy jej zdokonalenia). In: Právní fórum, č.3, 2010, str. 106-114.

⁴¹ Informácia k 22.12.2013 – zdroj: <http://wwwold.justice.sk/wfn.aspx?pg=l36&uc=adr/rozs>

konanie. Explózia počtu rozhodcovských súdov je dôsledkom právnej regulácie z roku 2002, ktorá uvoľnila zákonné mantinely zakladania stálych rozhodcovských súdov a výrazne sa odklonila od predchádzajúcej reštriktívnejšej koncepcie⁴². Rezervovaný postoj k zakladaniu stálych rozhodcovských súdov si však doposiaľ zachovala česká právna úprava, pričom jej dôsledkom je, že v podmienkach našich susedov v rámci inštitucionálnej arbitráže pôsobí nepomerne menej stálych rozhodcovských súdov. Nepochybne však možno polemizovať, ktorý prístup je ten správny, či legislatívna oklieštenosť zakladania stálych rozhodcovských súdov alebo minimalizovanie prekážok pri zakladaní týchto inštitúcií. Česká prax rozhodcovského konania sa v súvislosti s takouto reštriktívnou úpravou borí s úplne inými problémami v oblasti inštitucionálneho rozhodcovského konania.⁴³

Návrhy *de lege ferenda* nie prekvapivo smerujú k striktnému obmedzeniu prístupu k rozhodcovskej činnosti pri rozhodovaní spotrebiteľských sporov. Ako sme vyššie uviedli *de lege ferenda* bude zákonodarca musieť reagovať na množstvo rozhodcovských súdov a pristúpiť k selekcii tých, ktoré budú rozhodovať práve spotrebiteľské spory.

Čiastkové návrhy v tejto oblasti smerujú k už skôr prezentovanému konceptu licencovania rozhodcovskej činnosti v oblasti spotrebiteľských sporov. Ministerstvo spravodlivosti bude orgánom príslušným na udeľovanie povolenia na výkon takejto rozhodovacej činnosti, pričom udelenie povolenia sa v súlade s návrhom viazať na hodnoverné preukázanie rozsiahleho spektra požiadaviek.

Koncept udeľovania licencií pre výkon rozhodcovskej činnosti vo sfére spotrebiteľských sporov z nášho pohľadu predstavuje odklon od klasického rozhodcovského konania založeného na slobodnej vôli strán zvoliť si svojho rozhodcu. Udeľovanie určitej licencie je už samo o sebe z určitého pohľadu obmedzením, keďže pôsobí vo vzťahu k rozhodcovským inštitúciám filtračne.⁴⁴ Zmluvné strany spotrebiteľskej zmluvy budú *de lege ferenda ex lege* obmedzené pri voľbe rozhodcovského orgánu. Zo spektra rozhodcovských inštitúcií si budú môcť zvoliť len tú inštitúciu, ktorá bude štátom autorizovaná pre výkon rozhodovacej činnosti. A to už nie je rýdzeho rozhodcovské konanie.

V navrhovanej úprave však možno vidieť aj výrazné pozitíva, a to najmä v tom smere, že podľa predstavených návrhov by malo dôjsť k rozdeleniu úpravy „rýdzeho“ rozhodcovské konania a rozhodcovského konania pre spotrebiteľské spory. Autorky nie sú zástankyňami drobenia právnej úpravy, avšak v tomto konkrétnom prípade to bude na prospech vecí. Domnievame sa, že osamostatnenie právnej úpravy spotrebiteľského rozhodcovského konania vráti klasickému rozhodcovskému konaniu pôvodne zamýšľanú koncepciu. Rozhodcovské konanie je určené predovšetkým na mimosúdne riešenie sporov medzi rovnými sporovými stranami, z ktorých ani jedna nie je v oslabenej pozícii. Spotrebiteľ nie je chápaný ako rovnocenná sporová strana v rozhodcovskom konaní a množstvo judikatúry dokazuje akútnosť problému riešenia spotrebiteľských sporov v rozhodcovskom konaní. So zreteľom na túto skutočnosť, je treba pozitívne oceniť oddelenie spotrebiteľského rozhodcovského konania od rýdzeho rozhodcovského konania.

Pre spotrebiteľské rozhodcovské konanie budú platiť diametrálne odlišné pravidlá ako pre „klasické rozhodcovské konanie“. Po posúdení návrhu zákona o spotrebiteľskom

⁴² Podľa § 8 ods. 1 zákona č. 218/1996 Z.z. o rozhodcovskom konaní mohli stále rozhodcovské súdy zakladať právnické osoby na základe zákona. Týmto zákonom bol napr. zákon SNR č. 9/1992 Zb. o obchodných a priemyselných komorách, zákon č. 229/1992 Zb. o komoditných burzách, zákon č. 214/1992 Zb. o burze cenných papierov, zákon SNR č. 30/1992 Zb. o Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komore.

⁴³ Pozri bližšie: HUČKOVÁ, R., TREŠČÁKOVÁ, D., Novela zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů – příklad hodný nasledovania pre slovenského zákonodarcu? (najmä so zreteľom na oblasť rozhodovania spotrebiteľských sporov)? In: *Justičná revue: časopis pre právnu prax*. Roč. 64, č. 10, 2012, str. 1218-1228.

⁴⁴ SUCHOŽA, J., PALKOVÁ, R., Vybrané aspekty rozhodcovského konania. In: *Dny práva 2012*. Brno, Masarykova univerzita, 2009.

rozhodcovskom konaní možno len ťažko hovoriť o rozhodcovskom konaní. Toto konanie má síce charakter mimosúdneho riešenia sporov avšak s tým, že charakteristické črty rozhodcovského konania sa stierajú. Ako príklad uvedieme navrhované opatrenia vo vzťahu k ustanoveniu osoby rozhodcu.

V spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní nebudú môcť rozhodovať rozhodcovia splňujúci požiadavky zákona o rozhodcovskom konaní. Spotrebiteľské spory budú môcť rozhodovať len rozhodcovia, ktorí budú spĺňať osobitné požiadavky. Neodpustiteľnou požiadavkou bude zápis v zozname rozhodcov pre rozhodovanie spotrebiteľských sporov, ktorý bude viesť Ministerstvo spravodlivosti SR a zároveň zápis v zozname rozhodcov stáleho rozhodcovského súdu, ktorému bude udelené povolenie na výkon rozhodcovského konania v spotrebiteľských sporoch.

Zápis do zoznamu rozhodcov pre spotrebiteľské spory by mal byť podmienený nasledujúcimi aspektmi: vzdelaním, odbornou praxou a odbornou skúškou. Pre riešenie spotrebiteľských sporov návrh zákona požaduje rozhodcov s vysokoškolským vzdelaním druhého stupňa v študijnom odbore právo, ďalej s právnickou praxou v trvaní minimálne piatich rokov a so zloženou odbornou skúškou. Odbornú skúšku by malo realizovať MS SR. Namiesto odbornej skúšky bude započítateľná justičná, prokurátorská, notárska alebo advokátska skúška a rovnako aj splnenie podmienok pre zápis do zoznamu advokátov.

Špecifickosť rozhodcovského konania v spotrebiteľskej sfére zvyrazňuje aj navrhovaný proces ustanovenia rozhodcu. V praxi sa vyskytli viaceré prípady, keď spotrebiteľ nemal dosah na kreovanie rozhodcovského senátu, či jediného rozhodcu. Takýmto situáciám sa snaží zabrániť navrhovaná úprava, ktorá stranám odníma možnosť participovať na ustanovení rozhodcovského orgánu. Podľa tohto návrhu by spôsob ustanovenia rozhodcovského orgánu mal byť upravený v štatúte zvoleného stáleho rozhodcovského súdu a to tak, aby bola vylúčená možnosť účastníka konania ovplyvňovať pridelenie veci a aby sa zabezpečilo rozhodovanie vecí bez zbytočných prietahov. Tento spôsob určenia osoby rozhodcu približuje spotrebiteľské rozhodcovské konanie skôr ku klasickému súdному konaniu než ku klasickému rozhodcovskému konaniu, ktorého jedným zo špecifík a aj výhod, je možnosť určiť rozhodcovský orgán.

Návrh zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní prináša i ďalšie zmeny, ktoré predstavujú výrazný odklon od klasického rozhodcovského konania.⁴⁵

Je otázne, či sa nedávno prezentované návrhy premietnu do právnej úpravy. Ešte otáznejšie však je, či povedú k proklamovanému zámeru.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

Rozhodcovské konanie, rozhodca, rozhodcovská zmluva, spotrebiteľské spory, mimosúdne riešenie sporov

KEY WORDS

Arbitration, arbiter, arbitration agreement, consumer disputes, out of court dispute resolution

⁴⁵ Pozri podrobnejšie: CSACH, K., Dva konce palice (novely Zákona o rozhodcovskom konaní): spotrebiteľská a vnútro-korporátna arbitráž. In: 19.Slovenské dni práva – zborník z konferencie. Bratislava, Slovenská advokátska komora, 2013, str. 72 a nasl.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. CSACH, K., Dva konce palice (novely Zákona o rozhodcovskom konaní): spotrebiteľská a vnútro-korporátna arbitráž. In: 19.Slovenské dni práva – zborník z konferencie. Bratislava, Slovenská advokátska komora, 2013, str. 72 a nasl.
2. ČERVENÁ, K., ČIPKÁR, J., Ekonomika, politika a právo v kontexte súčasnej globálnej krízy. In: Právo, obchod, ekonomika II., Praha, Leges, 2012, str. 393 a nasl., ISBN 978-80-89576-33-5.
3. ČORBA, J., Obchodnoprávne a súťažnoprávne aspekty športu. Košice, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2012, ISBN 978-80-7097-994-5.
4. ČORBA, J., O prípustnosti rozhodcovského konania v športových sporoch v Slovenskej republike. In: Právnik, teoretický časopis pro otázky státu a práva, roč. 151, č. 11, 2012, str. 1223 a nasl., ISSN 0231-6625.
5. FILLER, E., Commercial Mediation in Europe. An empirical Study of the User Experience. Wolters Kluwer, 2012, ISBN 978-90-411-3116.
6. FOUCHARD, P., GAILLARD, E., GOLDMAN, B., On International Commercial Arbitration, London, Kluwer Law International, 1999, ISBN 978-90-4111-02-59.
7. GOLDBERG, S. B., SANDER, F.E.A., ROGERS, N.H., COLE, S.R., Dispute Resolution – Negotiation, Mediation and Other Processes. Wolters Kluwer, 2007, ISBN 13: 978-0-7355-6403-9.
8. HOLTZMANN, H.M., NEUHAUS, J.E., A Guide to the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration, legislative History and Commentary. Wolters Kluwer, 1995.
9. HUČKOVÁ, R., TREŠČÁKOVÁ, D., Novela zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů – příklad hodný nasledovania pre slovenského zákonodarcu? (najmä so zreteľom na oblasť rozhodovania spotrebiteľských sporov)? In: Justičná revue:časopis pre právnú prax. Roč. 64, č. 10 (2012), str. 1218-1228, ISSN 1335-6461.
10. HUSÁR, J., Rozhodca v rozhodcovskom konaní. In: Ius et administratio. Arbitraž i mediácia jako instrumenty wspierania przedsiebiorczości. Facultas Iuridica Universitatis Ressoviensis, Rzeszów 2006, str. 65 a nasl.
11. LISSE, L., Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012. Dostupné: <http://www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-2012-82291.html>, citované 22.12.2013.
12. MAGÁL, M., Vzorový zákon UNCITRAL a pripravovaná novelizácia Zákona o rozhodcovskom konaní. In: 19. Slovenské dni práva. Bratislava, Slovenská advokátska komora, 2013, str. 60 a nasl.
13. Kol. autorov, Vybrané otázky zodpovednosti za škodu spôsobenú nesprávnym profesijným postupom. Košice, Univerzita P.J.Šafárika v Košiciach, 2010, str. 141 a nasl.
14. PALKOVÁ, R., Rozhodcovská zmluva. In: Justičná revue: časopis pre právnú prax, č. 1, 2009, str. 67-74, ISSN 1335-6461.
15. PALKOVÁ, R., Vybrané problémy rozhodcovskej zmluvy (so zvláštnym zreteľom na oblasť sporov zo spotrebiteľských zmlúv). In: Justičná revue: časopis pre právnú prax, č. 2, 2009, str. 225-235, ISSN 1335-6461.
16. RABAN, P., Je efektívne zajištená spravodnosť ve spotrebiteľských vzťahoch. In: Právni rádce, 2010, 2, str. 46 a nasl.
17. RABAN, P., Postavení rozhodce v české navrhované úpravě, zejména v souvislosti s řešením spotřebitelských sporů. In: Právo-obchod-ekonomika. Zborník vedeckých práv. Košice, UPJŠ, 2011, str. 371 a nasl.
18. SELUCKÁ, M., Ochrana spotřebitele v soukromém právu. Praha, C.H.Beck, 2008, ISBN 978-80-7400-037-9.

19. SMEUREANU, I.M., Confidentiality in International Commercial Arbitration. Wolters Kluwer, 2011, ISBN 978-90-411-3226-0.
20. STEINER, V., K teoretické koncepcii rozhodčí smlouvy v mezinárodní arbitráži. In: Právník, číslo 11, 1971, ISSN 0231-6625.
21. SUCHOŽA, J., Právna povaha arbitrážneho (rozhodcovského) konania (s osobitným zreteľom na rozhodovanie obchodných sporov. In: Ius et administratio. Arbitraž i mediácia jako instrumenty wspierania przedsiębiorczości. *Facultas Iuridica Universitatis Ressoviensis*, Rzeszów 2006, str. 176 a nasl.
22. SUCHOŽA, J.: Pravovyj status i otvetstvennosť arbitra, in: V-tyj jubilejnyj meždunarodnyj juridičeskij forum stran SNG i Baltii: 1-4 oktjabrja 2006 goda, GK „Jalta-Unturist“, Jalta, 2006, str. 69-74.
23. SUCHOŽA, J., Tradície a inovácie v rozhodcovskom konaní (legislatívne peripetie a aplikačné paradoxy). In: *Obchodné právo a jeho širšie kontexty*. Košice, UPJŠ, 2010, str. 85 a nasl.
24. SUCHOŽA, J., PALKOVÁ, R., Právna úprava rozhodcovského konania v Slovenskej republike (niektoré úvahy jej zdokonalenia). In: *Právní fórum*, č.3, 2010, str. 106-114, ISSN 1214-7966.
25. SUCHOŽA, J., PALKOVÁ, R., Vybrané aspekty rozhodcovského konania. In: *Dny práva 2012*. Brno, Masarykova univerzita, 2009, ISBN 978-80-2104-990-1.
26. SUCHOŽA, J., BUJŇÁKOVÁ, M., ČERVENÁ, K., TREŠČÁKOVÁ, D., MARJÁK, D., Účinnosť vybraných právnych inštitútov a ekonomicko-finančných nástrojov v systéme regulácie ekonomiky. Košice, UPJŠ, 2013, ISBN 978-80-8152-065-5.
27. SUCHOŽA, J., HUSÁR, J., MAREK, K., RABAN, P., Česko-slovenské kontexty obchodního práva. Praha, Wolters Kluwer, 2012, ISBN 978-80-7357-707-0.

KONTAKTNÉ ÚDAJE:

JUDr. Regina HUČKOVÁ, PhD.

Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Právnická fakulta
Kováčska 26, Košice
e-mail: regina.palkova@upjs.sk

JUDr. Diana TREŠČÁKOVÁ, PhD.

Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Právnická fakulta
Kováčska 26, Košice
e-mail: diana.golmicova@upjs.sk